

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ
ім. М. В. ЛИСЕНКА

Мартинів Любомир Ігорович

УДК 78.2У

ЕТАПИ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ МУЗИЧНОГО ЖИТТЯ
ДРОГОБИЧЧИНИ

Спеціальність 17.00.03 – Музичне мистецтво

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Львів – 2019

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі історії музики Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка

Науковий керівник – кандидат мистецтвознавства, професор,
Заслужений діяч мистецтв України
КАТРИЧ Ольга Тарасівна,
Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка,
Вчений секретар ЛНМА ім. М. В. Лисенка,
професор кафедри загального та
спеціалізованого фортепіано (м. Львів)

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
МЕДВЕДИК Юрій Євгенович,
Львівський національний університет ім. І. Франка,
завідувач кафедри музикознавства та
хорового мистецтва (м. Львів)

кандидат мистецтвознавства, викладач-методист
ЧУМАК Юрій Вікторович,
директор КЗ ЛОР «Дрогобицький музичний коледж
імені Василя Барвінського» (м. Дрогобич)

Захист відбудеться 29 березня 2019 року о 12⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства К. 35.869.01 у Львівській національній музичній академії ім. М. В. Лисенка за адресою: 79005, м. Львів, вул. О. Нижанківського, 5, другий поверх, малий зал.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка за адресою: 79005, м. Львів, вул. О. Нижанківського, 5.

Автореферат розісланий «28» лютого 2019 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор мистецтвознавства, професор

Сиротинська Н. І.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У роки державної незалежності України дослідження у сфері музичної регіоналістики набули особливої актуальності. Серед регіональних осередків плекання українського музичного мистецтва і музичної освіти істотне місце належить Дрогобиччині. Перелік музично-мистецьких діячів – виконавців та педагогів, вихідців з Дрогобиччини, представлений знаковими особистостями української культури: композитор Осип Нижанківський; оперні співаки Модест Менцинський та Анна Крушельницька; театральний діяч Йосип Стадник; хоровий диригент, організатор мистецького життя о. Северин Сапрун; композитор єврейського середовища, власник однопрофільного музичного навчального закладу в Дрогобичі Генрик Шаліт; піаністка Марія Вежбянська; хоровий діяч, професор Богдан П'юрко; композитор, громадський діяч, професор Роман Сімович та ін.

Свідченням потужної регіональної музичної традиції є діяльність визначних випускників навчальних закладів Дрогобиччини різного рівня, серед яких: кандидат мистецтвознавства, професор, хоровий диригент, Заслужений діяч мистецтв України, Народна артистка України, заступник Міністра культури і туризму України (2005-2010 рр.), Генеральний консул України в Пряшеві (Словаччина) (2010-2015 рр.) **Ольга Бенч**; хоровий диригент, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри методики музичного виховання та диригування ДДПУ ім. І. Франка **Ірина Бермес**; засновник і керівник Камерного хору «Київ», Народний артист України **Микола Гобдич**; музикант-віртуоз (сопілка), лауреат Всеукраїнських та Міжнародних конкурсів, заступник Міністра культури України (19.03-12.12.2014 р.) **Олександр Журавчак**; кандидат мистецтвознавства, Міністр культури і туризму України (2010-2012 рр.) **Михайло Кулиняк**; диригент національної капели «Думка» та Державної академічної чоловічої капели ім. Л. М. Ревуцького, керівник капели бандуристів КНУКіМ **Володимир Курач**; композитор, музикознавець, заслужений діяч мистецтв України, директор ДДМУ ім. В. Барвінського (1984-2015 рр.) **Микола Ластовецький**; композитор, Народний артист України, професор Національної музичної академії України ім. П. Чайковського **Геннадій Ляшенко**; доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри музикознавства та хорового диригування ЛНУ ім. І. Франка **Юрій Медведик**; музикознавець, хоровий диригент, заслужений діяч мистецтв України, генеральний директор Львівської національної філармонії (з 2006 р.) **Володимир Сивохин**; доктор мистецтвознавства, професор Національної музичної академії ім. П. Чайковського **Богдан Сюта** та багато інших. Саме тому питання історіографії формування системи осередків фахової музичної освіти Дрогобиччини є актуальним, важливим, але на сьогодні малоз'ясованим.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами. Дисертацію виконано на кафедрі історії музики згідно теми № 4 «Методологічні аспекти українського історичного музикознавства: сучасний стан, генеза, перспективи» перспективно-тематичного плану науково-дослідницької діяльності ЛНМА імені М. В. Лисенка на 2014 – 2019 рр.

Метою дослідження є теоретична концептуалізація процесу формування феномену музичного професіоналізму Дрогобиччини та його внеску у мистецтво України.

Відповідно до поставленої мети в роботі вирішуються наступні **завдання:**

- узагальнити відомості, представлені у матеріалах та наукових працях означеної тематики і визначити ступінь дослідженості процесу формування музичного професіоналізму Дрогобиччини;
- здійснити періодизацію процесу становлення основних осередків музичного шкільництва та фахової музичної освіти регіону, визначити характерні особливості його основних етапів;
- проаналізувати найважливіші тенденції, особливості та соціокультурні запити у сфері музичного життя Дрогобиччини, пріоритетні завдання і досягнення на кожному з етапів його професіоналізації;
- виявити особливості творчої, гастрольно-концертної, композиторської, організаторської, культурно-освітньої діяльності провідних знакових педагогів та керівників творчих і педагогічних колективів та дати оцінку їх внеску у мистецьке життя окремих регіональних осередків;
- сформувані персоналістичні виміри внеску до актуальних сфер (педагогічної, виконавської, творчої, організаційної та мистецько-громадської) діяльності на різних етапах розвитку музичного професіоналізму дрогобицького регіону.

Часовий відтинок, взятий у основу дослідження, охоплює період від кінця XIX століття (часу, коли закладалися суттєві підвалини професіоналізації музичного життя Дрогобиччини) до сьогоднішнього – доби незалежності України.

Об'єктом дослідження є музичне життя Дрогобиччини кінця XIX – поч. XXI ст.

Предмет дослідження: формування системи фахових музичних інституцій Дрогобича як культурно-історичного регіонального резонансу загальноукраїнських процесів музичної професіоналізації.

Методологічну базу склали наукові роботи, збірки й публікації, присвячені:

- проблематиці історії та теорії музичного мистецтва й фахової музичної освіти в Галичині (М. Антонович, В. Витвицький, М. Загайкевич, С. Людкевич, Л. і Т. Мазепи, О. Поясик, Л. Проців, І. Фрайт та ін.);
- розвитку музичної культури Галичини (С. Людкевича, В. Барвінського, М. Загайкевич, М. Антоновича, Л. Кияновської та ін.);
- діяльності музично-хорових об'єднань в Галичині (І. Бермес, Л. Ханік та ін.);

- професіоналізації музичного шкільництва та осередкам фахової освіти Дрогобиччини (Б. Пиц, І. Бермес, М. Бурбан, Р. Сов'як, У. Молчко, М. Михаць, З. Нижанковський, М. Ластовецький, В. Грабовський, Ю. Чумак, Л. Соловей, Н. Семків та ін.);
- окремим діячам музичного мистецтва Галичини і Дрогобиччини зокрема (І. Довгалюк, С. Павлишин, І. Гриневецький, С. Шнерх, Л. Філоненко, О. Яцків та ін.);
- регіонально-краєзнавчій музично-мистецькій проблематиці (Н. Костюк, П. Шиманського, Р. Дудик, Т. Росул, О. Попович, Л. Мороз, Л. Ігнатова, Л. Романюк, М. Ярова І. Ярошенко та ін.);
- аспектам історії і теорії музичної освіти України (М. Давидов, Н. Гуральник, Т. Медвідь, О. Михайличенко, В. Черкасов, В. Шульгіна та ін.).

Для реалізації мети й розв'язання поставлених завдань у дослідженні використано **комплекс взаємоузгоджених методів**: *аналітичний метод* – при вивченні наукової літератури; *історичний* – при аналізі особливостей розвитку фахової освіти, традицій виконавства та формування засад музичної творчості в контексті мистецько-культурного життя регіону та України; *ретроспективний та структурно-системний* – при аналізі джерел; *теоретичний* – у вивченні концептуальних засад творчої і організаторської та педагогічної діяльності, що проявляються у взаємозв'язку і синтезі різнонаціональних, тяглих у процесі розвитку традицій; *компаративний* – у співставленні засад і цілей освітньо-педагогічної, суспільно-організаторської, мистецької, дослідницької та інших видів діяльності у різні періоди та у музичному шкільництві різних рівнів.

Наукова новизна дослідження полягає в:

- комплексному підході до історичного процесу формування музичного професіоналізму Дрогобиччини;
- структуризації регіонально-специфічних форм музичного життя Дрогобича у відповідності до їх соціокультурних функцій;
- конкретизації специфіки громадських запитів щодо спеціальної музичної освіти на різних історичних етапах традиційно-полікультурного середовища Галичини;
- висвітленні внеску визначних діячів – вихідців з музично-освітніх осередків Дрогобиччини у виконавство і педагогіку краю та України.

Особистий внесок здобувача. Вперше до наукового обігу вводяться:

- поняття специфічної **регіональної системи музично-фахової підготовки спеціалістів**, яка постає єдиною і координаційною ланкою між потребами і вимогами фольклорно-аматорського музично-виконавського середовища і центрами функціонування академічного музично-професійного мистецтва;
- матеріали особистих архівів, архівів музичних навчальних закладів Дрогобича та регіональної преси.

Теоретичне значення дисертації полягає у можливості використання її матеріалів у подальших наукових дослідженнях, що поглиблює наукове

осмислення культуротворчих процесів в аспекті музичної регіоналістики України.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання її матеріалів у навчальних курсах музичних ВЗО «Історії української музики», «Музичної педагогіки вищої школи», історії академічного, камерно-ансамблевого, народно-інструментального, хорового виконавства, краєзнавчих спецкурсів музичної творчості, освіти і виконавства.

Апробація. Окремі теоретичні та методичні положення дисертації пройшли апробацію на засіданнях кафедри історії музики ЛНМА ім. М. В. Лисенка, а також на Всеукраїнських та Міжнародних наукових конференціях: наукова конференція «Молоде музикознавство-2009» (Львів, 2009, 17 лютого), XII міжнародна науково-практична конференція «Молоді музикознавці України» (Київ, 2010, 2-5 лютого), III-я Всеукраїнська науково-практична конференція «Народно-інструментальне мистецтво на зламі століть» (Дрогобич, 2010, 19 березня), III Міжнародна Інтернет-конференція «Людина – культура – мистецтво – творча особистість» (Луганськ, 2011, 2-4 лютого), 23-ї міжнародні людинознавчі філософські читання «Гуманізм. Людина. Час» (Дрогобич, 2011, 21-22 жовтня), Перша Міжнародна науково-практична конференція «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 2011, 18-19 листопада), Всеукраїнська наукова конференція «Молоде музикознавство – 2011» (Львів, 2011, 15 грудня), IV Всеукраїнська науково-практична конференція «Виконавська інтерпретація та сучасний навчальний процес» (Луганськ, 2012, 15-16 березня), II Міжнародна науково-практична конференція «Хорове мистецтво України та його подвижники» (Дрогобич, 2012, 18-19 жовтня), VIII Всеукраїнська науково-практична конференція «Етнос. Культура. Нація» (Дрогобич, 2012, 18-19 жовтня), Всеукраїнська наукова конференція «Молоде музикознавство – 2013» (Львів, 2013, 13 грудня), IX Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «ЕТНОС. КУЛЬТУРА. НАЦІЯ» (Дрогобич, 2014, 23-24 жовтня), X Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «ЕТНОС. КУЛЬТУРА. НАЦІЯ» (Дрогобич, 2016, 20-21 жовтня), Міжвузівський науково-методичний семінар-практикум «Формування предметних мистецьких компетентностей та розвиток творчого потенціалу учнів початкових класів у процесі інтеграції мистецьких дисциплін» (Самбір, 2017, 06 грудня), XI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Етнос. Культура. Нація» (Дрогобич, 2018, 18-19 жовтня).

Публікації. Результати дослідження висвітлені у 15 одноосібних наукових публікаціях, збірках наукових праць, серед них чотири статті – у фахових наукових виданнях, затверджених ДАК МОН України та одна – у фаховому виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел, що містить 431 позицію і додатків. Обсяг основного тексту 204 с., загальний обсяг 400 с.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *Вступі* обґрунтовано актуальність роботи, її зв'язок із науковими програмами, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, описано методологічну та теоретичну бази дослідження, визначено наукову новизну, теоретичну і практичну цінність роботи, подано дані щодо апробації результатів дослідження.

Розділ 1. **«Суспільно-історичне та мистецьке підґрунття становлення музичного професіоналізму на Дрогобиччині»** присвячено методології дослідження та історіографії музично-освітнього процесу регіону. У підрозділі 1.1. *«Музична освіта Дрогобича у контексті загальноукраїнських музично-освітніх процесів: науково-теоретичний та джерелознавчий аспекти»* аналізується рівень наукової розробленості обраної теми; конкретизовано поняття музичного професіоналізму, загальної і фахової музичної освіти, складові фахової музичної освіти; здійснено огляд праць з музичної регіоналістики, досліджень і розвідок, які висвітлюють хоровий рух, діяльність співочих, хорових, мистецьких товариств, музичне життя та освіту краю (безпосередньо Дрогобиччини). Об'ємний, але розпорошений у різних за характером документах, архівних джерелах, дописах періодичних видань різних років, наукових розвідках, емпіричний пласт інформації дозволяє сформувати певну історичну перспективу становлення, шляхів та пріоритетів розвитку фахової музичної освіти регіону і вийти на певні узагальнення щодо специфіки і самобутності його загальної картини, так і значимості окремих видатних персоналій як невід'ємної складової історії музичного мистецтва України.

Наступний підрозділ 1.2. *«Музично-історичне підґрунття процесів професіоналізації культурно-мистецького життя Дрогобиччини кінця ХІХ – початку ХХ ст.»* висвітлює музичну складову у роботі освітніх, патріотично-просвітницьких, руханково-спортивних, жіночих товариств, об'єднань та спілок, яка посилено компенсувала суспільні потреби української громади у концертно-театральній діяльності в містах, містечках і селах краю. Масштаби хорової діяльності вивели на порядок денний потребу координації зусиль в організації культурно-мистецького життя краю і шляхів його професіоналізації. З цією метою у 1937 році було висунуто ідею створення Спілки хорів філії товариства «Просвіта» у Дрогобичі під керівництвом о. С. Сапруна, поради, яка б надавала консультації щодо формування репертуару та особливостей хормейстерської передконцертної роботи, проведення окружних змагань читальняних хорів.

У заключному підрозділі 1.3. *«Музична освіта, як складова загальноосвітніх закладів та релігійних осередків»* розглянуто факультативний («надобов'язковий») предмет «співи» як стабільну складову загальної гімназійної освіти, середніх загальноосвітніх народних та приватних шкіл І-ІІІ рівнів. Аналіз навчальних програм демонструє достатньо високий обсяг оволодіння музично-теоретичними предметами, який наближений до сучасних музичних шкіл. Діяльність українських хорових колективів у мережі українського шкільництва сприяла формуванню національно-культурної

опозиції пропольському характеру освіти й виховання, закладала підвалини традицій національно-орієнтованого концертного репертуару, виконувала важливу будительську місію і, водночас, спонукала до серйозної самоосвіти і професійного зростання, зумовлених потребами у навичках роботи над вокалом, інтонуванням, ансамблем.

Розділ 2. **«Розбудова системи осередків музичного професіоналізму в Дрогобичі»** присвячено розгляду функціонування музичних навчальних закладів у період міжвоєнного двадцятиліття в умовах загальнодержавної освітньої реформи.

У підрозділі 2.1. *«Особливості функціонування спеціальних музичних навчальних закладів»* розглянуто структурування і функції державних, самоврядних та приватних навчальних закладів. Інституція музичної школи виділяла три рівні: початковий чи елементарний: нижча музична школа; середній професійний: середня музична школа, музична гімназія, середня музична семінарія; вищий щабель музичної освіти (вища музична школа, вища музична семінарія, академічна музична школа). Спеціальні музичні заклади Дрогобиччини представляють філія ВМІ ім. М. Лисенка в Дрогобичі, експоновані класи ВМІЛ в Бориславі, філія приватної польської консерваторії ім. К. Шимановського, народна музична школа/інститут ім. Ф. Шопена, приватна школа фортепіанної гри Генрика Шаліта. Важливою є позиція керівництва ВМІ і щодо підсилення педагогічного складу регіональних осередків кращими фаховими силами, насамперед з числа тих, хто вдосконалював спеціальну підготовку за кордоном (у Празі, Берліні, Відні, Варшаві тощо).

Особливості музичної освіти радянського періоду розглядаються у підрозділі 2.2. *«Реорганізація системи музичної освіти окупаційного періоду та початків радянської влади»*. З приходом нової влади на місці розформованої філії ВМІ ім. М. Лисенка в Дрогобичі засновано дитячу семирічну школу та вечірню музичну школу для навчання дорослих без відриву від виробництва. У німецький окупаційний період відбувається їх реорганізація в Українську музичну школу. З поверненням радянського режиму впродовж першого повоєнного десятиліття відбувається активна ротація мистецьких кадрів, серед яких поряд з практиками-аматорами працюють професійні музиканти – вихідці з різних міст Радянського Союзу (Москви, Саратова, Єкатеринбургу, Києва, Харкова, Донецька, Житомира, Ужгорода, Алма-Ати), які привносять у навчальний процес Дрогобича нову методику.

Підрозділ 2.3. *«Дитячі музично-мистецькі заклади Дрогобиччини як початкова ланка системи фахової освіти»* висвітлює діяльність музичних шкіл Дрогобича, Борислава, Трускавця та Стебника, які на рівні регіону мають важливе значення культурно-освітніх центрів. У них співіснують дитячі та педагогічні колективи, залучення яких до громадських урочистостей служить підставою для концертної практики і засобом профорієнтації. Кваліфіковане фахове викладання у них є комплексним процесом розвитку музичних здібностей, здобуття умінь і навичок, необхідних для аматорського

інструментального музикування, співу і формування якостей ерудованого слухача.

Розділ 3. «Сучасна професійна музична освіта Дрогобича» включає три підрозділи. Перший з них 3.1. «Фахова підготовка музикантів-виконавців та керівників колективів» містить розгляд процесу формування цілей, завдань, структури спеціальностей і підрозділів, змін педагогічного складу спеціального музичного закладу – Дрогобицького музичного училища. Зміни демографічної ситуації зумовили залучення до співпраці численних аматорів-практиків. З іншого боку ротація кадрів збагатила дидактичні, методичні, виконавські, репертуарні засади закладу привнесеннями і напрацюваннями професійних музикантів-педагогів. Становлення музичного професіоналізму відбувається впродовж трьох етапів, що позначені відмінностями у цілях і пріоритетах:

- *перший етап (1945-1965)* характеризувався змішаним типом музичної освіти, де поєднувались підготовка професійних виконавців, керівників хорових і оркестрових колективів, та засади клубної роботи й організації самодіяльності. Публічна концертна діяльність колективів і солістів значною мірою спрямована на обслуговування ідеологічно-заангажованих подій. Академічна виконавська практика, концерти просвітницького характеру мають здебільшого внутрішній характер. Участь у виконавських конкурсах, концертні виступи у регіоні та гастрольні подорожі є поодинокими.

- *другий етап (1965-1989)* відрізняється поповненням викладацького складу місцевими кваліфікованими кадрами (колишніми випускниками) закладу, виходом на національний і міжнародний рівень концертної діяльності студентських та педагогічних колективів, представленням професійних здобутків на телебаченні, налагодженням прогресивних форм міжнародної співпраці фахових музичних навчальних закладів та окремими гастрольними турами професійних творчих колективів. Національний зміст освіти компенсується через моноконцерти-зустрічі з українськими композиторами сучасності. Обмін дидактичними напрацюваннями здійснюється через методичну співпрацю з провідними фахівцями музичних вишів України.

- *третій етап (1989 - до сьогодні)* відзначений структурною урегульованістю і збалансованістю структурних підрозділів, національним змістом навчання. Рівень педагогічної кваліфікації особового складу створює підстави для співпраці педагогів училища з Дрогобицьким вишем. Студенти залучені до конкурсного процесу, педагоги запрошуються до складу журі конкурсів, фестивалів, започатковується низка конкурсів на власній базі. Фахова підготовка та практичний досвід випускників закладу дають можливість успішно реалізовувати здобуту кваліфікацію в Україні та за кордоном як виконавців та керівників колективів, науковців – музикознавців та етномузикологів, композиторів і творців методичної бази.

Підрозділ 3.2. «Розбудова вищої музично-педагогічної освіти в Дрогобичі» розглядає еволюціонування діяльності і розбудови музично-педагогічного факультету ДДПУ ім. І. Франка. Еволюція вищої фахової освіти в Дрогобичі засвідчує наступну етапність:

1960-ті – сер. 1970-х років: формування установки на підготовку викладачів музики загальноосвітніх шкіл, клубну роботу з аматорськими колективами, зародження форм народно-інструментального камерного концертування (колективи камерних форматів, здебільшого викладацькі).

Сер. 1970-х – 1990-ті рр.: інтенсивний розвиток форм концертного виконавства, підтримка досліджень у галузі фольклористики і музикознавства, курс на зростання наукового цензу педагогічного складу, реалізація низки дидактичних та музикознавчих видань.

1990-ті – поч. 2000-х рр.: вихід концертної діяльності музичних колективів на широкий всеукраїнський та міжнародний обшир, проведення виконавських конкурсів різних рівнів на власній базі, налагодження різносторонньої співпраці з навчальними закладами України й зарубіжжя.

Поч. 2000-х – до сьогодні: – реструктуризація і поглиблення фахової спеціалізації кафедр, поява аспірантури, зміцнення позицій народно-інструментального, хорового, вокального конкурсного руху, проведення наукових конференцій, реалізація власних періодичних наукових видань, монографій, нотних збірок, активна участь у виконавській, широкій мистецько-організаційній діяльності на рівні краю та України.

Підрозділ 3.3. *«Видатні особистості – фундатори музичного професіоналізму Дрогобича»* побудований за принципом висвітлення знакових персоналій, чия педагогічна, адміністративна, дослідницько-краєзнавча, фольклористична, наукова, виконавська діяльність стала визначальною для певних напрямків фахової підготовки музикантів Дрогобиччини. Так, в пункті 3.3.1. *«Перший декан музично-педагогічного факультету в Дрогобичі Василь Якуб'як (музикант, педагог і діяч)»* висвітлюються засади фахового професіоналізму випускника Коломийської філії ВМІ ім. М. Лисенка, ВМІ ім. М. Лисенка у Львові, Львівської греко-католицької духовної семінарії Святого Духа. В. Якуб'як продемонстрував широкий спектр фахових навичок та мистецького обдарування, а як адміністратор започаткував національну лінію у мистецько-культурній діяльності підрозділу навчального закладу, яка стала визначальною для його наступників.

Хронологічно наступним пунктом є 3.3.2. *«Музикант-універсал Яків Сорокер як організатор музичного життя Дрогобича та дослідник україніки»*, в якому розкривається діяльність скрипаля, музикознавця, який очолював кафедру теорії, історії музики та гри на музичних інструментах (1962-1976) ДДП ім. І. Франка. До праці у цьому закладі музикант приступив, маючи високу і багатопланову музичну освіту, виконавський та педагогічний досвід (навчання у Паризькій Schola cantorum, приватній Кишинівській консерваторії «Унірея» («Unirea»), участь у Молдавському ансамблі пісні і танцю, навчання в аспірантурі Московської державної консерваторії ім. П. І. Чайковського, викладання у Кишинівському музичному училищі ім. Штефана Няги та у Алма-Атинській консерваторії). Я. Сорокер сприяв інтенсифікації наукових досліджень, зокрема присвячених україніці, посиленню методичної бази, збільшенню квоти працівників кафедри з науковими ступенями й званнями.

Серед постатей, чие місце в історії музичного мистецтва Дрогобиччини є

вагомим, є Роман Сов'як – визначний культурний і просвітянський діяч, професор ДДПУ ім. І. Франка, довголітній керівник і головний диригент чоловічої хорової капели «Бескид», характеристиці здобутків якого присвячено пункт 3.3.3. *«Роман Сов'як на ниві культурно-просвітницької діяльності»*. Важливою сферою діяльності музиканта було дослідження історії і культури краю, висвітлення через публіцистичні нариси та участь у формуванні краєзнавчих збірок статей, матеріалів та документів. Музикознавчі інтереси Р. Сов'яка, спрямовані на дослідження видатних представників культури і мистецтва на Дрогобиччині.

Наступний пункт 3.3.4. *«Лев Коцан – дослідник музичної культури регіону»* розкриває зміст і значення здобутків диригента, декана музично-педагогічного факультету ДДПІ ім. І. Франка. Брав участь у чоловічому хорі «Бескид» як соліст-баритон та помічник диригента, паралельно керував хорами філологічного факультету та факультету початкових класів, чоловічим хором «Карпати» Дрогобицького нафтопереробного заводу, робітничим бориславським хором «Каменярь».

Пункт 3.3.5. *«Громадська, виконавська та педагогічна діяльність Корнелія Сятецького»* присвячено творчій постаті, яка своєю активною позицією долучається до формування образу мистецької Дрогобиччини. Він – оперний та концертно-камерний співак, педагог. Вокальні дані вдосконалював під орудою М. Копніна та О. Дарчука у ЛДК ім. М. В. Лисенка. Понад 10 років (1977-1987) обіймав посаду декана музично-педагогічного факультету. Концертував та гастроллював у багатьох країнах з колективами Дрогобича («Бескид», «Gaudeamus», симфонічними оркестрами), Стрия («Ватра»), Львова («Трембіта», «Гомін») та ін. Популяризує українську камерно-вокальну музику, формуючи тематичні і монографічні просвітницькі концертні програми.

У пункті 3.3.6. *«Музичне життя Дрогобича як середовище формування фахового професіоналізму Любові Кияновської»* отримує характеристику творчо-мистецька ситуація регіону, яка виступила каталізатором важливих установок, наукових зацікавлень і тенденцій подальшої багатогранної діяльності видатного українського музиколога з широким спектром наукових зацікавлень. З ДДПІ ім. І. Франка пов'язано вісім років її педагогічної праці (1979-1987). Цей період став базовим для формування фахової майстерності. Відносно вільніша, менш ідеологічно контрольована творча атмосфера Дрогобича дала змогу пізнати і оцінити мистецькі вартості української хорової музики, долучитися у якості ведучої до низки вагомих музично-мистецьких проєктів.

У пункті 3.3.7. *«Музично-мистецьке середовище та педагогічна традиція Дрогобича як передумови професійної самореалізації Богдана Сютти»* висвітлено діяльність уродженця Дрогобича, чий світоглядні засади, основи музичного професіоналізму, практичний досвід у різних ділянках фахової діяльності пов'язані з рідним містом. Творча активність дрогобицького періоду досить висока, у ній усталюються риси зрілого композиторського стилю митця: тяжіння до філософської лірики та стале зацікавлення фольклором. В подальшому Б. Сютта працює здебільшого поза межами рідного міста, активно

включившись у мистецьке життя столиці та налагодження міжнародних науково-творчих контактів.

Пункт 3.3.8. «Джерела і перспективи наукової та педагогічної діяльності Ірини Бермес» присвячено представниці музичної науки і педагогіки, професіоналізм якої сформовано у середовищі Дрогобича і Львова. В роботі з хоровими колективами співпрацювала з Олегом Цигиликом, чий творчі позиції вплинули на кристалізацію власних методичних засад. Під впливом співпраці з Любов'ю Кияновською, розпочала власне наукове дослідження хорової культури Галичини, спрямоване на осмислення дрогобицької регіональної хорової традиції.

У заключному пункті 3.3.9 «Юрій Медведик як дослідник, педагог-методист і адміністратор музично-педагогічного процесу» висвітлено головні засади й пріоритети діяльності доктора мистецтвознавства, професора Ю. Медведика – представника дрогобицьких осередків музичної освіти і на етапі навчання, і протягом всієї своєї практичної діяльності. Наукова діяльність на посадах завідувача кафедри музикознавства та фортепіано ДДПУ ім. І. Франка (2001-2006) та по сумісництву – доцента кафедри музичної україністики ЛМА ім. М. Лисенка (2001-2003), а від 2011 – завідувача кафедри музикознавства та хорового мистецтва ЛНУ ім. І. Франка включає процес формування національного і зарубіжного наукового досвіду вченого.

Висновки. Аналіз аспектів функціонування та еволюції системи фахової музичної освіти дає можливість виділити якісні зміни в етапності еволюціонування основних осередків музичного шкільництва та фахової музичної освіти, визначити характерні тенденції, особливості та соціокультурні запити у сфері музичної освіти, пріоритетні завдання і досягнення на кожному з етапів, а саме:

1. Приватне аматорське музикування та приватна освіта;
2. Суспільні форми нефахового аматорського музикування, обумовлені централізуючими національно-громадськими ідеями, освіта під керівництвом освічених аматорів, музикантів-практиків, духовенства;
3. Музична освіта в системі загальної шкільної, яку реалізують духовенство та професійні педагоги-музиканти з приватною та зарубіжною освітою;
4. Громадські музично-мистецькі об'єднання з класами та школами при них, формування мережевої багатопротифільної спеціальної освіти, що дає змогу вийти на рівень фахової музичної освіти і формування корпусу власних педагогічних сил;
5. Спеціалізовані музичні навчальні заклади як взаємопов'язана централізована система у межах національної громади, синтез національної та високої зарубіжної освіти, формування індивідуальних педагогічних систем, методичних засад та дидактичної літератури;
6. Державна багаторівнева система загальної та спеціальної музично-мистецької освіти виконавського та педагогічного профілів з висококваліфікованими педагогічними кадрами, які орієнтовані на

специфіку завдань регіональних запитів у професійних компетентностях і кваліфікаціях.

Запит на спеціальну музичну підготовку зумовлений необхідністю формування концертно-виконавського процесу у складному за соціальною, національною, поліконфесійною інфраструктурою регіоні з потужними національними мистецькими традиціями. Звідси очевидним є плекання хорового аматорського мистецтва, спроможного консолідувати громаду навколо національно і регіонально патріотичних інтенцій, завдань суспільного просвітництва і виховання. Яскравими постатями цієї сфери стали о. С. Сапрун, С. Стельмащук, Р. Сов'як, І. Циклінський, П. Гушоватий, С. Дацюк та ін. Суспільні функції хорового мистецтва регіону зумовили потребу у власній фольклористичній дослідницькій роботі з подальшим осмисленням матеріалу на рівні хорових аранжувань, обробок, паспортизації народнопісенних зразків, публікації пісенників, хорових нотних видань, масштабних фольклорних збірок, опрацювань творів патріотичної ідеї тощо.

Поступ у розвитку інструментального виконавства зосереджений насамперед у сфері народних інструментів (баянно-акордеонного мистецтва) з огляду на наявність потужних представників цієї сфери і у педагогічному, і у виконавському процесах (Е. Мантулева, С. Максимова, В. Чумака та ін.). Саме через розвиток баянно-акордеонного різнорівневого конкурсного руху поетапно реалізується залучення у змагальний процес інших народних інструментів (бандура, домра, гітара, сопілка), їх ансамблів, оркестрів, виконавського потенціалу педагогів, виконавців-композиторів, а згодом духових та ударних інструментів. Професійний рівень організації конкурсного процесу дає для регіону унікальні можливості обміну виконавським і педагогічним досвідом на всеукраїнському і міжнародному рівнях, інтенсифікації гастрольного виконавства за рахунок концертних виступів гостей та членів журі, комплексне залучення презентацій нотних, наукових, довідникових і навчально-дидактичних видань, налагодження подальших форм творчої співпраці.

Професійне вокальне мистецтво регіону у своїх витоках зумовлене яскравим особистісним впливом педагогічної діяльності М. Копніна, Серед його учнів відомі українські співаки, педагоги: І. Кушплер, Б. Базиликут, О. Цигилик, К. Сятецький, С. Дацюк, Б. Щурик, М. Шалайкевич, І. Мацялко та низки інших яскравих вихідців цієї школи. Ця вокальна школа забезпечує потужний потенціал творчої самореалізації і можливість популяризації творчого доробку регіональних композиторів, української та світової класики, першопрочитань новітніх творів національних авторів.

Важливим знаком фахового професіоналізму є зростання рівня музикознавчих досліджень. Серед них домінує краєзнавча тематика, музична регіоналістика та україніка. Особливо вагомими у цій ділянці є дослідження здійснені Я. Сорокером, С. Стельмащуком, Р. Сов'яком (серед діячів старшої генерації), І. Бермес, Л. Філоненком, У. Молчко, О. Німилович, О. Фрайт та низкою інших фахівців. Поряд з науковою діяльністю, ці науковці практикують концерти-презентації репринтів чи редагованих та коментованих публікацій

рукописів українських композиторів, чия творчість замовчувалась чи цілеспрямовано нищилась.

Система професійної музичної освіти Дрогобиччини різних періодів позначена сталими домінантними характеристиками:

- система освіти реалізується завдяки самореалізації яскравих творчих особистостей і вузьких соціальних груп;
- у її основу покладено ключове завдання національного виховання молоді;
- на фахову освіту проектується просвітницька мета та централізуюча національна ідея, де музика постає як мистецька форма національної самоідентифікації;
- рушійною силою для розбудови педагогічно-освітнього апарату є потреба плекання національної музичної культури на виконавському, композиторському, науковому і педагогічному рівнях.

Сучасна музична освіта Дрогобиччини – це система з трьох рівнів освіти: широка мережа музичних та мистецьких шкіл (де педагогічний контингент сформовано здебільшого з вихідців регіону) – музичний коледж ім. В. Барвінського – Інститут музичного мистецтва у складі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Мартинів Л. І. Громадська, виконавська та педагогічна діяльність К. Сятецького в соціокомунікативному та культурологічному вимірах. *Музикознавчі студії інституту мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки та Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*: зб. наук. пр. [ред. кол.: В. І. Рожок, В. Т. Посвалюк та ін.; упоряд. О. І. Коменда]. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. Вип. 7. С. 125–134.
2. Мартинів Л. І. Перший декан музично-педагогічного факультету Дрогобицького педуніверситету Василь Якуб'як (музикант, педагог і діяч). *Мистецтвознавчі записки*: Зб. наук. праць. Вип. 19. К.: Міленіум, 2011. С. 362–368.
3. Мартинів Л. І. Яків Сорочер як організатор музичного життя Дрогобича та дослідник україніки. *Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка «Музикознавчі студії»*: збірка статей. Вип. 26. Львів: ЗУКЦ, 2012. С. 182–190.
4. Мартинів Л. І. Культурно-просвітницька діяльність Романа Сов'яка. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2012-2013. Вип. 26-27. 398 с. С. 116–120.

Статті у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз

5. Мартинів Л. І. Музичне життя Дрогобича в 1970-х. Персоналістичний вимір. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*: зб. наук. праць [Електронне видання]. Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України;

редкол.: В. Д. Сидоренко (голова редкол.), О. О. Роготченко (гол. ред.), А. О. Пучков (заст. гол. ред.) та ін. К.: ІПСМ НАМ України, 2016. Вип. 12. С. 201–212.

Інші публікації

6. Мартинів Л. І. Музикант-універсал Яків Сорокер, як організатор музичного життя Дрогобича та дослідник україніки. *Тези XII Міжнародної науково-практичної конференції «Молоді музикознавці України»*, Київ, 2010, 132 с. С. 63–65.
7. Мартинів Л. І. Василь Якуб'як – музикознавець, композитор, диригент. *III Міжнародна Інтернет-конференція «Людина – культура – мистецтво – творча особистість»*, 2-4 лютого 2011 р. <http://lgiki.com.ua/uk/forum/vasil-yakub%27yak-muzikoznavec-kompozitor-dirigent>
8. Мартинів Л. І. Музична освіта Дрогобича в аспекті спадкоємності та новаторства традицій (на прикладі творчої діяльності Яківа Сорокера). *Матеріали 23-х міжнародних людинознавчих філософських читань «Гуманізм. Людина. Час»*, 21-22 жовтня 2011 р. Відп. за випуск професор В. Здоровенко. Дрогобич: «Швидко друк», 2011. 303 с. С. 164–169.
9. Мартинів Л. І. Роль творчості співака К. Сятецького в культурно-мистецькому житті Дрогобиччини. *Виконавська інтерпретація та сучасний навчальний процес: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Луганськ, 15-16 берез. 2012 р.)*. Луганськ: Вид-во ЛДІКМ, 2012. 340 с. С. 59–62.
10. Мартинів Л. І. Роман Сов'як – хорový диригент, громадський діяч, неопасіонарна особистість. *Хорове мистецтво України та його подвижники: матеріали другої міжнародної науково-практичної конференції*. Ред.-упор. П. Гушоватий, З. Гнатів. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка. 2012. 308 с. С. 194–197.
11. Мартинів Л. І. Творчий портрет педагога, диригента, декана музично-педагогічного факультету Лева Коцана. *Збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. Вип. 1. Дрогобич: Посвіт, 2012. С. 405–411.
12. Мартинів Л. І. Нова сторінка творчості Василя Якуб'яка (до 100-х роковин з дня народження). *Молодь і ринок: Щомісячний науково-педагогічний журнал*. Ред. кол.: М. Вачевський (гол. ред.), Г. Левченко, Н. Скотна та ін. 2012. № 8 (91). С. 144–148.
13. Мартинів Л. І. Постать Лева Коцана в контексті вивчення музичної культури Дрогобиччини. *Етнос. Культура. Нація: IX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (м. Дрогобич, 23-24 жовтня 2014 р.)*. URL: <http://ddpu.drohobych.net/pro-univ/nauka-v-universiteti/materiali-konferencij-ta-seminariv/>
14. Мартинів Л. І. Осередки професійної музичної освіти в системі української культури. *Культурологічний та особистісний виміри художньо-естетичних цінностей української культури: колективна*

монографія. В. І. Дротенко, О. В. Петрів, Т. О. Білан та ін. За ред. О. В. Петрів. Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2015. 162 с. С. 148–154.

15. Мартинів Л. І. Степан Дацюк – диригент, педагог, керівник (до 70-річчя від дня народження). X Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «*ETHOS. КУЛЬТУРА. НАЦІЯ*», м. Дрогобич, 20-21 жовтня 2016 р. <http://ddpu.drohobych.net/wp-content/uploads/2016/10/martyniv-lyubomyr.pdf>

АНОТАЦІЯ

Мартинів Л. І. Етапи професіоналізації музичного життя Дрогобиччини. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 Музичне мистецтво. – Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка. – Львів, 2019.

Метою дослідження є теоретична концептуалізація процесу формування феномену музичного професіоналізму Дрогобиччини та його внеску у мистецтво України.

У науковий обіг вперше введено поняття специфічної *регіональної системи музично-фахової підготовки спеціалістів*, яка постає єдиною і координаційною ланкою між потребами і вимогами фольклорно-аматорського музично-виконавського середовища і центрами функціонування академічного музично-професійного мистецтва.

В роботі досліджено специфіку громадських запитів щодо спеціальної музичної освіти на різних історичних етапах традиційно-полікультурного середовища Галичини, висвітлено внесок визначних діячів – вихідців з музично-освітніх осередків Дрогобиччини у виконавство і педагогіку краю та України.

У дослідженні здійснено докладний аналіз аспектів функціонування та еволюції системи фахової музичної освіти Дрогобиччини, що дає можливість виділити якісні зміни в етапності еволюціонування основних осередків музичного шкільництва та фахової музичної освіти, визначити характерні особливості його основних етапів, проаналізувати найважливіші тенденції, пріоритетні завдання і досягнення притаманні кожному періоду. Кожен з етапів віддзеркалює музичну підготовку в системі суспільних потреб і соціокультурних запитів.

Сучасна музична освіта Дрогобиччини – це система з трьох рівнів освіти: широка мережа музичних та мистецьких шкіл (де педагогічний контингент сформовано здебільшого з вихідців регіону) – музичний коледж ім. В. Барвінського – Інститут музичного мистецтва у складі Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Ключові слова: аматорське музикування, хорове мистецтво, музично-освітні осередки, музичний професіоналізм, спеціальна та загальна музична освіта.

Martyniv L. I. Stages of professionalization of musical life of Drohobych region. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts. Dissertation for the degree of the candidate of art studies on specialty 17.00.03 Musical art. – The Mykola Lysenko Lviv National Music Academy. – Lviv, 2019.

The purpose of the research is theoretical conceptualization of the process of formation of the phenomenon of musical professionalization of Drohobych region and its contribution to the art of Ukraine.

The scientific concept introduces for the first time the notion of a specific regional system of musical-professional training of specialists, which appears as a connecting and coordination point between the needs and requirements of the folklore-amateur musical performing environment and the centers of the functioning of academic music-professional art.

The work explores the specifics of public requests for special musical education at various historical stages of the traditional-polycultural environment of Galicia, and highlights the contribution of prominent figures who come from the musical and educational centers of Drohobych in the performance and pedagogy of the region and Ukraine.

In Section I of the study the basis of the professionalization of the musical life of Drohobych region is considered, which is the choral movement, the activity of singing, choral, and art societies. The greatest role in the development of musical professionalization in the region of the late. XIX - beginning XX century played two centers: the church and Prosvita.

The second section of the dissertation is devoted to the development of a system of centers of musical professionalization in Drohobych, whose middle section is represented by: a branch of the Higher Music Institute named after. M. Lysenko in Drohobych, exhibited classes of the Higher Musical Institute named after. M. Lysenko in Boryslav, branch of the private Polish Conservatory. K. Shimanovsky, People's School / Institute F. Chopin, private school of piano playing Henryk Shalit.

The initial level of professional music in Drohobych region is represented by the music schools of Drohobych, Boryslav, Truskavets, Stebnyk, and also here we associate the school of pedagogical practice with the V. Barvinsky Drohobych Music College.

The third section of the study is based on the principle of personalization, their key role and role. Here we also consider two professional music centers: a music school and a music and pedagogical faculty at the Drohobych State Pedagogical University named after. I. Franko

Analysis of the aspects of the functioning and evolution of the system of professional music education makes it possible to highlight qualitative changes in the stage of evolution of the main centers of musical schooling and professional music education, to identify the characteristic trends, peculiarities and socio-cultural inquiries in the field of musical education, priority tasks and achievements at each stage, namely:

1. Private amateur music and private education;

2. Public forms of non-fiction amateur musicians, due to centralizing national-public ideas, education under the guidance of educated amateurs, musicians-practitioners, clergy;
3. Musical education in the system of general school, implemented by the clergy and professional music teachers with private and foreign education;
4. Public music-artistic associations with classes and schools for them, forming a network of multidisciplinary special education, which enables to reach the level of professional music education and the formation of the building of its own pedagogical forces;
5. Specialized music educational institutions as an interconnected centralized system within the national community, the synthesis of national and high foreign education, the formation of individual pedagogical systems, methodological principles and didactic literature;
6. The state multilevel system of general and special musical and artistic education of executive and pedagogical profiles with highly skilled pedagogical personnel, which are oriented on specific problems of regional queries in professional competencies and qualifications.

Today the musical education of Drohobych region is a complete system of three levels of education: a wide network of musical and artistic schools (where the pedagogical contingent was formed mostly from the region's residents) – V. Barvinsky musical college – Institute of Musical Art in the Ivan Franko State Drohobych Pedagogical University.

Key words: amateur music, choral art, music and educational centers, musical professionalization, special and general musical education.